



CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/183/2003

KAPITAŁ ZAGRANICZNY W POLSKIEJ GOSPODARCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Połowa badanych (51%) uważa, że obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki korzystna, ponad jedna czwarta zaś (28%) wyraża przeciwną opinię na ten temat. Mniej więcej co piąty Polak (21%) nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie. W porównaniu z rokiem 2000 wyraźnie wzrósł odsetek badanych dostrzegających w inwestycjach zagranicznych przede wszystkim korzyści.

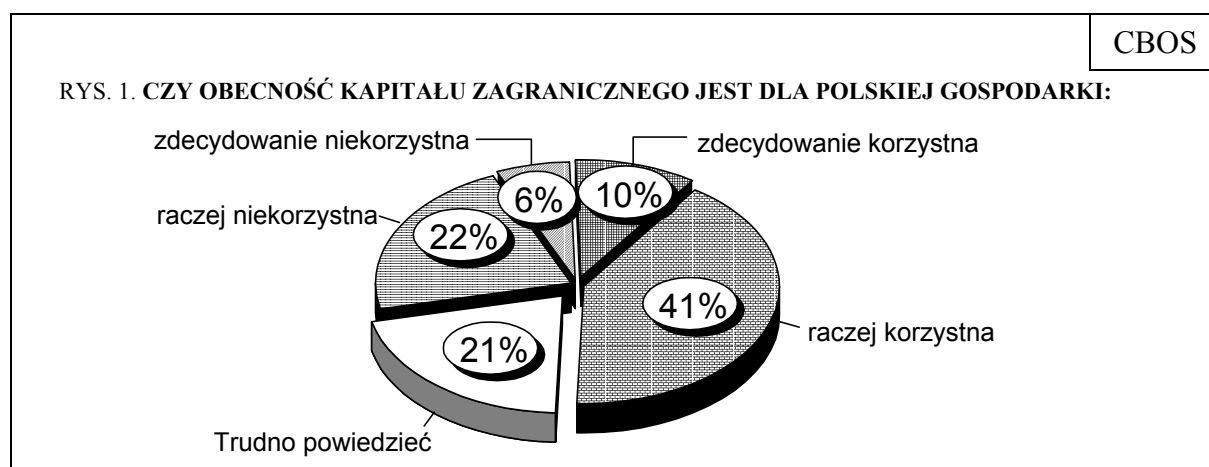
- Opinie na temat udziału kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce są podzielone. Ponad jedna trzecia respondentów (36%) sądzi, że inwestycji zagranicznych jest zbyt mało, jedna piąta (20%) uważa, iż zbyt dużo, a mniej więcej co szósty (16%) uznaje ich udział za odpowiedni. Stosunkowo liczna grupa (28%) nie ma zdania na ten temat.

- W społeczeństwie dominuje przekonanie, że kapitał zagraniczny powinien być obecny w polskich przedsiębiorstwach. Większość badanych dopuszcza udział inwestycji zagranicznych we wszystkich wymienionych przez nas sektorach gospodarki. Zwykle pojawia się jednak zastrzeżenie: kapitał ten powinien być tak ograniczony, żeby nie miał większościowego pakietu udziałów i nie mógł decydować o losach przedsiębiorstwa. Z najbardziej przychylnym przyjęciem spotykają się inwestycje zagraniczne w sektorze produkcji dóbr konsumpcyjnych: w zakładach produkujących sprzęt elektroniczny, odzież, buty, a także w browarach i fabrykach samochodów. Około trzech czwartych respondentów dopuszcza udział kapitału zagranicznego we własności tego rodzaju zakładów, z czego przynajmniej jedna czwarta - własność bez ograniczeń.

Otwarcie polskiej gospodarki na inwestycje zagraniczne to jeden z podstawowych elementów reform gospodarczych ostatnich czternastu lat. Proces ten został przyspieszony przez zbliżającą się integrację z Unią Europejską i związaną z nią likwidację barier gospodarczych między Polską a UE - swoboda przepływu kapitału to jedna z podstawowych zasad rządzących gospodarką zjednoczonej Europy. Temat ten często był przedmiotem dyskursu politycznego, zarówno w kontekście pozytywnym (inwestycje jako szansa na modernizację gospodarki), jak i negatywnym (jako potencjalne zagrożenie suwerenności). Od roku 1995, kiedy zaczęliśmy monitorować tę kwestię, można zaobserwować zmiany ocen: w okresie 1995-2000 opinie o korzyściach z obecności kapitału zagranicznego w Polsce ulegały stopniowemu pogorszeniu, natomiast w następnych latach się poprawiły.

OBECNOŚĆ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSKIEJ GOSPODARCE

Połowa badanych (51%) ocenia, że obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki korzystna, ponad jedna czwarta zaś (28%) wyraża w tej sprawie przeciwną opinię¹. Mniej więcej co piąty Polak (21%) nie ma wyrobionego zdania na ten temat.



¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (161) przeprowadzono w dniach 3-6 października 2003 roku na liczącej 1016 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

W latach 1995-1998 około trzech piątych ankietowanych pozytywnie oceniało obecność kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce. Wraz z pogorszeniem się koniunktury gospodarczej nastąpił spadek poparcia dla inwestycji zagranicznych - w 1999 roku połowa badanych oceniała je jako korzystne. Rok później odnotowaliśmy dalsze pogorszenie ocen - w 2000 roku poparcie dla obecności obcego kapitału w Polsce było najniższe, odkąd stosujemy ten wskaźnik. W latach następnych jednak odsetek wyrażających opinie pozytywne wrócił do poziomu połowy badanych.

Tabela 1

Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki:	Wskazania respondentów według terminów badań						
	V 1995	V 1996	V 1998	IV 1999	VIII 2000	IX 2001	X 2003
	w procentach						
- korzystna*	59	63	62	51	44	48	51
- niekorzystna**	27	16	18	31	36	29	28
Trudno powiedzieć	14	21	20	18	20	23	21

* Połączone kategorie „zdecydowanie korzystna” i „raczej korzystna”

** Połączone kategorie „zdecydowanie niekorzystna” i „raczej niekorzystna”

Obecność kapitału zagranicznego w Polsce najlepiej oceniają osoby znajdujące się w dobrej sytuacji materialnej. Im badani są bardziej zadowoleni z własnych warunków materialnych, tym częściej twierdzą, że obecność ta jest korzystna dla polskiej gospodarki. Na opinie w tej kwestii wpływa też wykształcenie respondentów - im ono wyższe, tym częstszy jest pozytywny stosunek do obecności kapitału zagranicznego w Polsce.

Opinie na temat skutków inwestycji zagranicznych dla polskiej gospodarki są ściśle powiązane z sympatiami partyjnymi ankietowanych. Obecność obcego kapitału w Polsce w największym stopniu aprobują potencjalni wyborcy PO - w tej sprawie są oni niemal jednomyślni. Również sympatycy PiS i SLD w większości dostrzegają w inwestycjach zagranicznych przede wszystkim korzyści. W elektoratach PSL i LPR poglądy na ten temat są podzielone: pozytywne opinie jedynie nieznacznie przeważają nad negatywnymi. Wśród zwolenników Samoobrony dominuje pogląd, że obecność obcego kapitału jest niekorzystna dla polskiej gospodarki.

Tabela 2

Elektoraty głównych ugrupowań politycznych	Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki:		
	korzystna	niekorzystna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	90	10	0
PiS	71	21	8
SLD	71	22	7
PSL	42	32	26
LPR	41	36	23
Samobrona	21	52	27
Niezdecydowani	47	23	30
Nie głosujący	40	34	26

Osoby dobrze oceniające prywatyzację mają też zwykle dobre zdanie o obecności kapitału zagranicznego w Polsce. Także ci badani, którzy wyrażają ambiwalentne opinie na temat prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, w większości popierają udział kapitału zagranicznego w gospodarce - być może utożsamiając ten udział raczej z tworzeniem nowych zakładów pracy niż z prywatyzacją istniejących. Respondenci nieprzychylni prywatyzacji częściej niż pozostali są przeciwni zagranicznym inwestycjom.

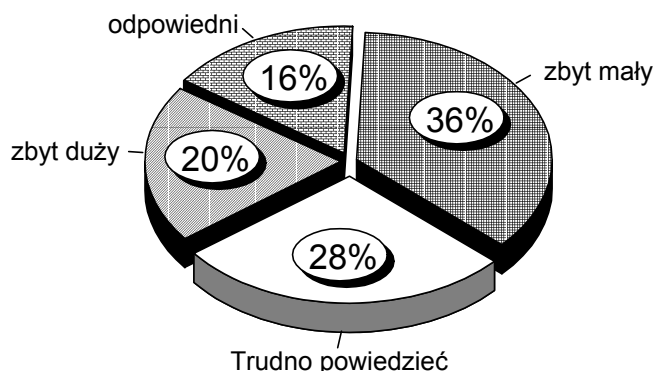
Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, prywatyzacja jest dla polskiej gospodarki:	Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki:		
	korzystna	niekorzystna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- korzystna	77	11	12
- w takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	63	20	17
- niekorzystna	37	44	19

UDZIAŁ OBCEGO KAPITAŁU W GOSPODARCE

Opinie na temat udziału kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce są podzielone. Ponad jedna trzecia respondentów (36%) sądzi, że inwestycji zagranicznych jest zbyt mało, jedna piąta (20%) uważa, iż zbyt dużo, a mniej więcej co szósty (16%) określa ich udział jako odpowiedni. Stosunkowo liczna grupa (28%) nie ma wyrobionej opinii w tej sprawie.

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, UDZIAŁ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSKIEJ GOSPODARCE JEST OBECNIE:



Od połowy lat pięćdziesiątych zmieniały się poglądy na temat udziału kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce. W latach 1995-2000 stopniowo malał odsetek badanych opowiadających się za zwiększeniem inwestycji zagranicznych, jednocześnie wzrastała liczba tych, którzy sądzą, że obcego kapitału jest już zbyt dużo. O ile w 1995 roku dwie piąte ankietowanych twierdziło, że kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest za mało, a mniej więcej co szósty - że za dużo, o tyle w 2000 roku proporcje te uległy odwróceniu. (Odsetek osób uważających udział inwestycji zagranicznych za odpowiedni nie zmienił się.) Od 2001 roku wzrosła liczba Polaków opowiadających się za zwiększeniem inwestycji zagranicznych, zmalała zaś - przeciwnych temu procesowi.

Tabela 4

Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	V 1995	V 1998	IV 1999	VIII 2000	IX 2001	X 2003
	w procentach					
- zbyt mały	41	32	24	14	19	36
- odpowiedni	20	25	22	20	22	16
- zbyt duży	16	13	27	40	32	20
Trudno powiedzieć	23	30	27	26	27	28

Elektoraty partii politycznych różnią się w poglądach na temat udziału kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce. Potencjalni wyborcy PO w zdecydowanej większości

twierdzą, że jego udział jest zbyt mały. Także w elektoratach PiS i SLD wyraźnie przeważa pogląd, że inwestycji zagranicznych w Polsce powinno być więcej. Wśród wyborców PSL, Samoobrony i LPR opinie na ten temat są podzielone.

Tabela 5

Elektoraty głównych partii politycznych	Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest:			
	zbyt mały	odpowiedni	zbyt duży	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	64	19	8	9
PiS	55	21	8	16
SLD	52	16	19	13
PSL	40	13	33	14
Samoobrona	36	8	22	34
LPR	35	19	33	13
Niezdecydowani	19	15	23	43
Niegłosujący	30	15	20	35

Badani uważający zagraniczne inwestycje za korzystne dla naszej gospodarki częściej niż pozostali są zdania, że udział w niej obcego kapitału jest zbyt mały. Ci, którzy mają złe zdanie o kapitale zagranicznym, najczęściej wyrażają opinię, że jego udział w polskiej gospodarce jest zbyt duży. Jednak także w tej grupie co czwarty respondent opowiada się za zwiększeniem inwestycji zagranicznych.

Tabela 6

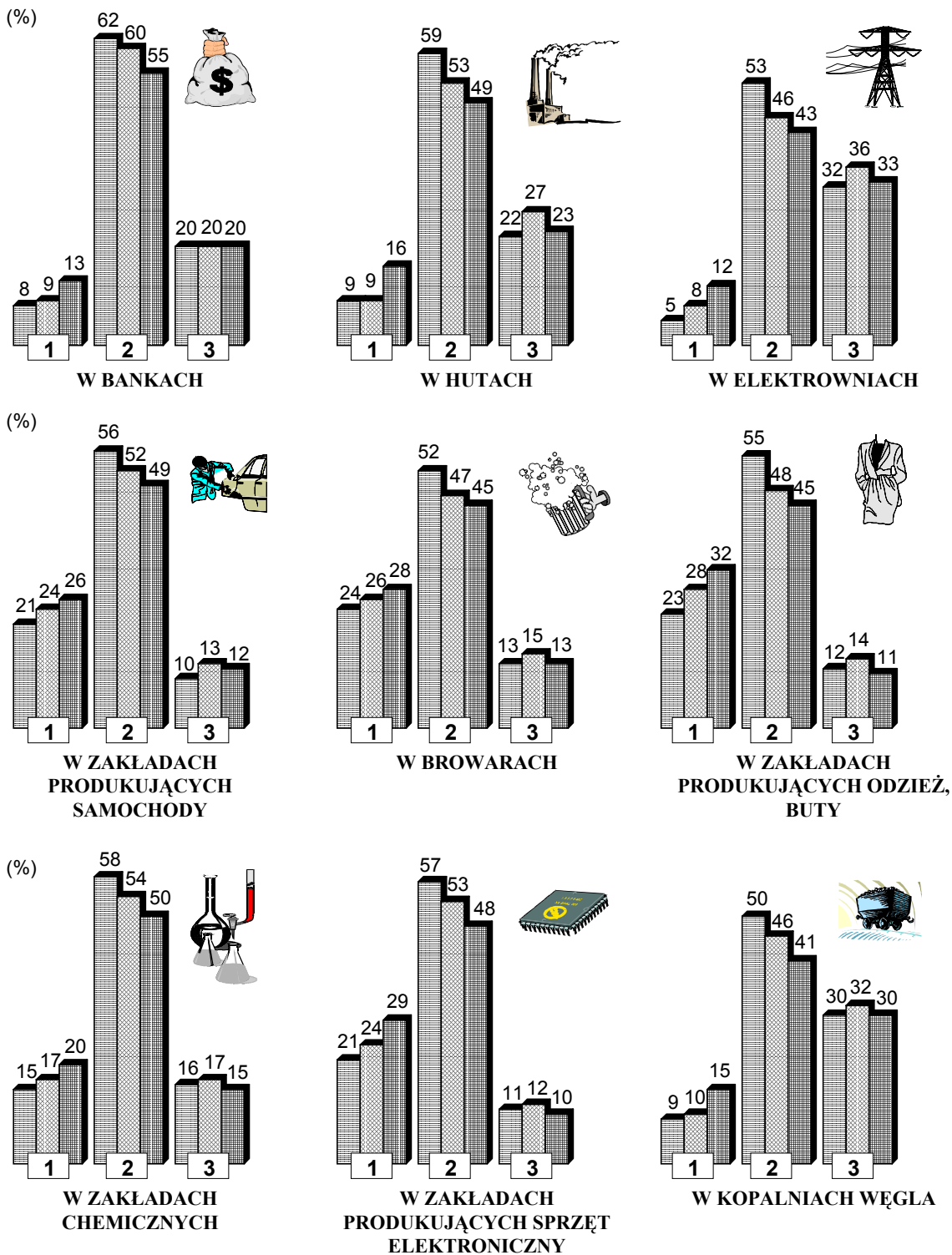
Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki:	Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest:			
	zbyt mały	odpowiedni	zbyt duży	Trudno powiedzieć
	w procentach			
- korzystna	51	24	12	13
- niekorzystna	25	10	40	25
Trudno powiedzieć	17	5	13	65

OGRANICZENIA UDZIAŁU KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO

W społeczeństwie dominuje przekonanie, że kapitał zagraniczny powinien być obecny w polskich przedsiębiorstwach. Większość badanych dopuszcza udział inwestycji zagranicznych w każdym z wymienionych przez nas sektorów gospodarki. Zwykle pojawia się jednak zastrzeżenie: kapitał ten powinien być tak ograniczony, żeby nie miał większościowego pakietu udziałów i nie mógł decydować o losach przedsiębiorstwa.

RYS. 3. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W POLSCE UDZIAŁ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO:

- 2000
 2001
 2003
- 1 - nie powinien być w ogóle ograniczany
 2 - powinien być ograniczony tak, aby nie miał większości udziału (nie mógł decydować o przedsiębiorstwie)
 3 - w ogóle nie powinien być do takich przedsiębiorstw dopuszczony



Pominięto „trudno powiedzieć”.

Z najbardziej przychylnym przyjęciem spotykają się inwestycje zagraniczne w sektorze produkcji dóbr konsumpcyjnych: w zakładach produkujących sprzęt elektroniczny, odzież, buty, a także w browarach i fabrykach samochodów. Około trzech czwartych respondentów dopuszcza udział kapitału zagranicznego we własności tego rodzaju zakładów, z czego przynajmniej jedna czwarta - własność bez ograniczeń.

Nieco bardziej sceptycznie traktowany jest udział inwestorów zagranicznych w przemyśle wydobywczym, w hutach, elektrowniach, a także w sektorze bankowym. W przypadku tych zakładów odsetek respondentów opowiadających się za wykluczeniem obcego kapitału jest większy niż liczba tych, którzy są zdania, że jego udział nie powinien być w ogóle ograniczany. Jednak w każdym przypadku najczęstsze są opinie, że inwestorzy zagraniczni powinni mieć możliwość zakupu udziałów mniejszościowych.

Poglądy w sprawie dopuszczenia obcego kapitału do polskich przedsiębiorstw uległy w ostatnich dwóch latach pewnej liberalizacji. Co prawda w dalszym ciągu Polacy najczęściej uważają, że polski kapitał powinien mieć w każdym przypadku większościowy pakiet udziałów, aby zapewnić sobie w ten sposób kontrolę nad przedsiębiorstwem, jednak częściej niż przed dwoma laty dopuszczają udział inwestorów zagranicznych bez żadnych ograniczeń, rzadziej natomiast sprzeciwiają się jakimkolwiek udziałowi kapitału zagranicznego.



Polskie społeczeństwo pozytywnie odnosi się do udziału kapitału zagranicznego w naszej gospodarce. Badani sądzący, że obcy kapitał przynosi Polsce korzyści, stanowią prawie dwukrotnie liczniejszą grupę niż ci, którzy wyrażają przeciwną opinię na ten temat. Podobnie kształtują się proporcje respondentów opowiadających się za zwiększeniem udziału kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce i tych, którzy chcą jego ograniczenia. Zdecydowana większość badanych dopuszcza przynajmniej mniejszościowy udział właścicieli zagranicznych we wszystkich wymienionych przez nas sektorach gospodarki. Jednocześnie w ostatnich dwóch latach wyraźnie zwiększył się odsetek Polaków liczących na wzrost inwestycji zagranicznych.

Opracował

Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. Czy obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki: 1 - zdecydowanie korzystna; 2 - raczej korzystna; 3 - raczej niekorzystna; 4 - zdecydowanie niekorzystna (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć (%)	Liczba osób
Ogółem	10	41	22	6	21	1015
Płeć						
Mężczyźni	13	45	21	5	15	483
Kobiety	8	37	23	7	26	532
Wiek						
18-24 lat	14	40	26	4	16	152
25-34	14	52	18	3	13	178
35-44	13	47	14	6	20	168
45-54	7	44	22	8	19	211
55-64	8	39	27	7	19	124
65 lat i więcej	7	22	26	8	36	181
Miejsce zamieszkania						
Wieś	7	34	29	7	23	376
Miasto do 20 tys.	13	49	16	4	18	129
20-100 tys.	13	42	19	5	21	203
101-500 tys.	9	39	20	9	23	191
501 tys. i więcej mieszk.	19	52	14	4	11	116
Wykształcenie						
Podstawowe	5	27	28	7	33	295
Zasadnicze zawodowe	11	33	24	8	24	260
Średnie	11	52	18	5	14	350
Wyższe	22	58	12	3	4	109
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	14	70	11	0	4	63
Prac.umysł.niż.szczębla	14	55	18	2	11	96
Pracownicy fiz.- umysł.	12	50	18	5	15	77
Robotnicy wykwalifikowani	14	36	20	9	21	96
Robotnicy niewykwalifik.	14	34	16	6	31	32
Rolnicy	4	33	29	7	27	54
Pracujący na własny rach.	14	62	12	0	11	41
Bierni zawodowo						
Renciści	4	30	26	12	28	103
Emeryci	9	25	26	8	32	216
Uczniowie i studenci	16	45	25	5	9	72
Bezrobotni	4	40	27	4	24	118
Gospodynie domowe i inni	17	50	14	7	12	47
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	14	53	16	2	14	146
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	17	45	15	5	18	77
sekt. prywat. poza rolnict.	12	49	20	5	14	191
prywatnym gośp. rolnym	4	36	25	9	26	58
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	7	34	26	8	25	110
300-399	12	39	24	4	22	93
400-599	5	45	19	7	24	172
600-800	14	40	20	5	22	164
Powyżej 800 zł	18	44	19	6	13	177
Ocena własnych war. mater.						
Złe	7	36	26	8	23	343
Średnie	10	40	22	5	24	471
Dobre	18	49	16	5	11	202
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	11	30	20	10	30	74
Raz w tygodniu	9	38	24	5	24	503
1-2 razy w miesiącu	11	40	25	6	18	155
Kilka razy w roku	9	47	22	6	15	195
W ogóle nie uczestniczy	17	50	8	10	15	86
Poglądy polityczne						
Lewica	13	53	19	5	11	177
Centrum	12	41	26	6	15	270
Prawica	15	45	22	7	12	271
Trudno powiedzieć	4	28	20	7	40	296

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce jest obecnie:

	zbyt mały	odpowiedni	zbyt duży	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	16	20	28	1015
Płeć					
Mężczyźni	46	16	19	18	483
Kobiety	28	16	20	36	532
Wiek					
18-24 lat	35	23	20	22	152
25-34	40	22	14	24	178
35-44	46	16	15	22	168
45-54	40	13	24	22	211
55-64	37	16	24	24	124
65 lat i więcej	20	8	22	50	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	31	14	23	32	376
Miasto do 20 tys.	39	22	17	22	129
20-100 tys.	40	16	15	29	203
101-500 tys.	35	17	24	24	191
501 tys. i więcej mieszk.	48	15	14	23	116
Wykształcenie					
Podstawowe	21	12	24	44	295
Zasadnicze zawodowe	46	13	17	24	260
Średnie	40	21	18	21	350
Wysze	43	22	20	14	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	38	27	21	14	63
Prac. umysł. niż. szczebla	42	24	15	19	96
Pracownicy fiz.- umysł.	46	20	13	21	77
Robotnicy wykwalifikowani	51	14	16	19	96
Robotnicy niewykwalifik.	41	15	15	29	32
Rolnicy	36	10	18	36	54
Pracujący na własny rach.	61	15	19	6	41
Bierni zawodowo					
Renciści	25	11	34	30	103
Emeryci	27	10	21	42	216
Uczniowie i studenci	36	24	21	19	72
Bezrobotni	32	16	16	36	118
Gospodynie domowe i inni	34	22	20	23	47
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	39	28	18	16	146
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	51	13	12	25	77
sekt. pryw. poza rolnict.	51	16	17	16	191
prywatnym gosp. rolnym	36	14	15	35	58
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	38	8	26	28	110
300-399	36	12	23	29	93
400-599	32	25	18	24	172
600-800	41	18	15	27	164
Powyżej 800 zł	40	19	20	21	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	33	14	23	30	343
Średnie	36	16	18	29	471
Dobre	43	21	18	19	202
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	17	20	37	74
Raz w tygodniu	35	15	19	30	503
1-2 razy w miesiącu	37	19	21	23	155
Kilka razy w roku	39	18	18	24	195
W ogóle nie uczestniczy	43	12	21	24	86
Poglądy polityczne					
Lewica	47	17	23	13	177
Centrum	38	21	21	20	270
Prawica	47	18	16	20	271
Trudno powiedzieć	19	10	20	51	296